

Zaandamse Gemeenschap, Stichting

Overkoepelende stichting van sociale en culturele verenigingen en organisaties in Zaandam, die na de Tweede Wereldoorlog werd opgericht. Zoals onder het trefwoord [Gemeenschap](#) is aangegeven, ontstond na de bevrijding in 1945 in vele gemeenten de behoefte om de in de bezettingsjaren gegroeide nieuwe gemeenschapszin om te zetten in een vaste samenwerking van de sociale en culturele verenigingen en organisaties.

Zaandam heeft daarbij het spits afgebeten en gold met de ZG, zoals de bekende afkorting was, geruime tijd als hét landelijke voorbeeld van een geslaagde bundeling. Het was de burgemeester van Zaandam, [Joris in 't Veld](#), die in juni 1945 het initiatief nam en de geestelijke inspirator was bij de oprichting van de ZG als samenwerkingsorgaan van de verenigingen en als instituut voor de bevordering van de burgerzin. Hij was bovendien tot 1948 de eerste voorzitter.

De ZG, waarbij zich op het hoogtepunt bijna 250 organisaties hadden aangesloten, werd van meet af opgedeeld in een culturele- en een sociale afdeling. De culturele afdeling werd weer verdeeld in een tiental secties, voor muziek, sport, amateurtoneel, jeugd, natuur, cursussen en vorming. Een eigen kantoor en eigen beroepskrachten vormden de onmisbare basis. De sociale afdeling hield zich bezig met maatschappelijke adviezen aan burgers, de samenwerking van de circa 40 sociale organisaties en eigen sociale activiteiten. De culturele secties en werkcommissies waren onuitputtelijk in het organiseren van gezamenlijke activiteiten.

De ZG vervulde ook een brugfunctie voor de gemeente, wat ook wel bleek uit het feit dat wethouder [Rinus Hille](#) vijftien jaar voorzitter is geweest en dat het bureau door de gemeente werd gefinancierd. In de loop der jaren heeft de ZG vele initiatieven ontplooid en is er een indrukwekkende lijst ontstaan van instellingen en organisaties, die hun bestaan geheel of zijdelings te danken hebben aan dit stuwende orgaan, waaronder enkele monumenten voor de gevallen 1940-45, theater [De Speeldoos](#), de [Sportraad](#), het [Zaans Muziek Overleg](#), het Zaans Centrum voor Amateurtoneel, de uitgifte van het Cultureel Jongeren Paspoort (CJP), de instelling van de [Cultuurprijs](#) het Filmhuis, het creativiteitscentrum [Creativiteitscentrum Komma](#), [de volksuniversiteit](#), de uitleen van beeldende kunst (zie: [Zienagoog](#)) en het kindervakantiewerk Toe Doe.

Herstructurering

De jaren zestig brachten een herstructurering teweeg. Eerst kwam er een splitsing in twee nieuwe organen, te weten de stichting Samenlevingsopbouw, die zich richtte op sociale wijkopbouw in nieuwe Zaandamse wijken Poelenburg, Vijfhoek, Kogerveld, en de stichting voor Sociaal en Cultureel Werk, die het andere bestaande werk overnam. Daarboven stond een koepelstichting. Mede onder invloed van rijkssubsidiereregelingen werd in 1970 een andere structuur, meer losstaand van de ZG, ingevoerd.

Er ontstond een driedeling:

- A. stichting Buurt- en Wijkwerk Zaandam, die in de nieuwe wijken ging opereren.
- B. het stedelijke Welzijnsorgaan Zaandam, dat tot taak had het algemene welzijnsbeleid en -werk te stimuleren.
- C. de overgebleven ZG, die haar taak hoopte over te dragen aan zogenaamde functionele raden, met name aan een Zaanse culturele raad met door de gemeente toegekende bevoegdheden. Ondanks vele pogingen, waaronder genoemd moet worden het verschijnen van het Cultuurplan voor Zaanstad in 1974, stapte het gemeentebestuur van Zaanstad van de gedachte van dergelijke functionele raden af met uitzondering van de instelling van een Sportraad.

Zonder overeenstemming met de gemeente was verder gaan op deze weg uitgesloten. Toen in 1979 een geheel ander centraal orgaan, het [Ondersteuningsinstituut Welzijnswerk Zaanstad](#) ontstond, moest de Zaanamse Gemeenschap haar oude doelstelling na 34 jaar opgeven. Het kantoor en het personeel werden aan het nieuwe instituut overgedragen en er kwam een einde aan de samenwerking van verenigingen binnen de ZG, welke organisatie wel bleef bestaan, maar zich beperkte tot enkele specifieke activiteiten in het sociaal-culturele vlak.

Na J. in 't Veld fungeerden achtereenvolgens als voorzitters [Toon Stoffels](#), [Fredrik C.A. Gebhard](#), [Rinus Hille](#), L. Koops, [Willem J. Prud'homme van Reine](#) en J. de Jong. Als penningmeester fungeerde meer dan 40 jaar [Dirk H. van Onselder](#). De dagelijkse leiding berustte bij [Jan Voorthuizen](#) (1945-1960), die de ZG feitelijk vorm heeft gegeven, J.G. Wijnbeek (1960-1969), P. Jongepier (1969-1971) en [Pieter N. Helsloot](#) (1972-1979).

P.N. Helsloot

De Zaanamse Gemeenschap heeft een [eigen website](#) in beheer.

Bronnen: Jaarverslagen 1945-1979. Archief Zaanamse Gemeenschap 1945-1969 met inventaris en 1970-1981, ondergebracht bij het Gemeente Archief Zaanstad.

[zaandam](#), [opvoeding](#), [burgerzin](#), [verenigingsleven](#), [toe-doe](#)

From:

<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/> - **ZaanWiki**

Permanent link:

<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/doku.php?id=zaandamse>

Last update: **2019/05/13 19:20**

